

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА ЗА V КЛАС (ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по география и икономика в 5. клас е насочено към овладяване на базисни знания, умения и придобиване на ключови компетентности, свързани с формиране на основите на географската култура за заобикалящото пространство на глобално и регионално ниво, като част от тяхната обща култура.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ЗА ПОСТИГАНЕ НА ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА В КРАЯ НА КЛАСА

Области на компетентности	Знания, умения, отношения
Планетата Земя	<p>Характеризира Земята като планета. Дава примери за взаимодействието между обвивките на Земята и влиянието на формата и движенията на Земята върху природата и живота на човека.</p>
География на природата	<p>Обяснява особеностите на природните компоненти и връзките между тях. Описва и разпознава природните зони на Земята. Определя значението на природните компоненти и природните зони като среда за живот и условие за труд. Обяснява необходимостта от опазване на природната среда.</p>
География на обществото и стопанството	<p>Характеризира населението на света по основни демографски показатели. Описва основните форми на заселване в света. Назовава и описва основни проблеми на населението и селищата. Познава политическата карта на света и нейните промени, назовава някои международни организации. Познава основни стопански дейности.</p>

<p>География на континентите и страните</p>	<p>Определя какво изучава географията и описва важни открития за опознаването на света и развитието на географското познание. Описва географското положение и границите на Африка и Антарктида и на избрани страни в Африка. Характеризира особеностите на природата на Африка и Антарктида. Характеризира политическата карта и населението на Африка. Познава особеното в политическия статут на Антарктида.</p>
<p>Географска информация</p>	<p>Използва различни начини за ориентиране в природата. Разпознава и използва елементи на географската карта и глобуса. Разпознава видове географски карти и основни способи за картографиране. Използва географска информация от различни източници. Идентифицира и Изразява мнение за географски проблем(и) на базата на подобрена географска информация. Представя географска информация в текст. Използва географска информация от карта или ИКТ.</p>

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Очаквани резултати	Нови понятия
<p>1.Тема <u>География на континентите и страните</u> <i>Така формулираната тема не отговаря на 1.1</i></p> <p>1.1. Географията – древна и съвременна наука</p>	<p>Определя какво изучава географията. Описва откритията на Христофор Колумб, Вашку да Гама и Фернандо Магелан. Нанася маршрутите на мореплавателите върху контурна карта. Посочва примери за използване на географията в своя живот.</p>	<p>Велики географски открития</p>
<p>2.Тема <u>Географска информация</u></p> <p>2.1. Ориентиране в природата</p> <p>2.2. Географски глобус и географска карта</p> <p>2.3. Градусна мрежа</p>	<p>Знае какво е ориентиране. Знае начини за ориентиране – по Слънцето, с компас, по картата, по местни признаци. Ориентира се в природата с помощта на компас и по карта.</p> <p>Определя какво е географска карта и мащаб. Чете условни знаци на географска карта. <i>Познава способите за картографиране (на количествения фон, на качествения фон, на линиите на движение, точков способ).</i> Използва елементите на географската карта (чете условни знаци, изчислява разстояния, <i>разпознава способности за картографиране</i>).</p> <p>Определя географски координати по глобус и карта. Изчислява разстояния с помощта на числения мащаб.</p>	<p>хоризонт; компас</p> <p>числен мащаб; общогеографска карта; тематична карта</p> <p>градусна мрежа; географска ширина; географска дължина</p>
<p>3.Тема <u>Планетата Земя</u> <i>Тук е налице частично застъпване с теми, резултати и понятия от „Човекът и природата“</i></p> <p>3.1. Планетата Земя – форма, размери и движения</p>	<p>Описва мястото на Земята в Слънчевата система, нейната големина и форма. <i>Има представа за движенията на Земята около оста ѝ и около Слънцето и тяхното значение.</i> Дава примери за влиянието на формата и движенията на Земята върху природата и живота на човека.</p>	<p>земна ос; равноденствие; слънцестоене</p>

	<p>Познава елементите на климата. Знае за изменението на климата по географска ширина и надморска височина. Чете климатограма. Дава примери за значението на климата.</p>	<p>въздушни маси, океански течения; температура, атмосферно налягане, вятър, валежи; климатограма</p>
<p>4.3. Климатични пояси и области</p>	<p>Обяснява същността и особеностите на основните климатични пояси и планинската област. Разпознава климатичен пояс по климатограма. Съставя кратък писмен текст с помощта на ключови думи или съпътстващи въпроси.</p>	<p>екваториален, тропичен, умерен, полярен климатичен пояс; климатична област</p>
<p>4.4. Световен океан</p>	<p>Има представа за различни свойства на водата в Световния океан (температура, соленост, движения). Определя значението на Световния океан и необходимостта от опазването му.</p>	<p>Световен океан; вълни; приливи и отливи</p>
<p>4.5. Води на сушата</p>	<p>Различава отделни видове води на сушата. Определя значението на водите на сушата и необходимостта от опазването им. Знае правилата за разумно поведение при наводнение.</p>	<p>речна мрежа, устие, водосборен басейн, езеро, ледник, подземни води; хидрограма; пълноводие и маловодие на реките</p>
<p>4.6. Почви, растителен и животински свят</p>	<p>Определя какво е почва. Описва особеностите на почвите, тяхното разпространение и значение. Дава примери за географско разпространение на различни видове растения и животни. Знае за изменението на природните компоненти по географска ширина и по надморска височина.</p>	<p>латеритни, пустинни, черноземни, кафяви горски почви</p>

<p>4.7. Природни зони на Земята</p>	<p>Обяснява необходимостта от опазването на почвите, растителния и животинския свят. Определя какво е природна зона. Описва основните природни зони по правило. Проследява по карта измененията на природните зони по географска ширина. Разпознава природна зона по текст или изображение.</p>	<p>зона на влажните екваториалните гори; зона на тропичните пустини; зона на горите в умерения пояс; зона на полярните пустини</p>
<p><u>5.Тема География на обществото и стопанството</u> 5.1. Население на Земята</p> <p>5.2. Селища</p> <p>5.3. Политическа карта на света</p> <p>5.4. Стопанство</p>	<p>Знае броя, гъстотата и разпределението на населението. Изчислява средна гъстота на населението. Описва човешките раси по основни признаци. Определя разпространението на основни религии (християнство, ислям, будизъм). Дава примери за взаимно уважение и търпимост между хората.</p> <p>Определя какво е селище. Описва образуването на селищата. Описва особеностите на видовете селища (град, село). Назовава и описва основни проблеми на селищата – замърсеност, пренаселеност или обезлюдяване, транспортни проблеми.</p> <p>Знае какво е държава, форма на управление и форма на държавно устройство. Групира държавите по: площ, географско положение, брой на населението и форма на управление (република, монархия). Назовава някои междудържавни организации (ООН, ЕС, НАТО).</p> <p>Определя какво е стопанство. Обяснява кои са резултатите от стопанската дейност</p>	<p>преселване</p> <p>политическа карта; република, монархия</p>

	<p>Назовава основни стопански дейности (добиващи, обработващи, обслужващи).</p> <p>Чете стълбчеста и кръгова диаграма.</p>	<p>пазарно стопанство; пазар, стока, цена; земеделие</p>
<p>6. География на континентите и страните</p> <p>6.1. Географско положение, големина, брегове и опознаване на Африка</p> <p>6.2. Релеф и полезни изкопаеми</p> <p>6.3. Климат</p> <p>6.4. Климатични пояси и области</p> <p>6.5. Води</p>	<p>Определя географското положение, големината и границите на Африка по правило.</p> <p>Описва бреговете по карта.</p> <p>Описва опознаването и изследването на континента от Вашку да Гама и Дейвид Ливингстън.</p> <p>Нанася върху контурна карта названията на бреговите форми.</p> <p>Описва релефа на Африка.</p> <p>Дава примери за полезни изкопаеми в Африка – типични видове, териториално разпределение.</p> <p>Нанася върху контурна карта названията на изучените форми на релефа.</p> <p>Познава особеностите на климата на климата в Африка.</p> <p>Има представа за пасатите.</p> <p>Характеризира климатичните пояси и планинската област в Африка по правило.</p> <p>Нанася върху контурна карта климатичните пояси на Африка.</p> <p>Отговаря на географски въпрос като използва карта и други източници на информация</p> <p>Посочва най-големите реки и езера в Африка, тяхното използване и опазване.</p> <p>Характеризира река по правило.</p> <p>Нанася върху контурна карта названията на изучените реки и езера в Африка.</p>	<p>Гибралтарски проток, Суецки канал, Средиземно море, Червено море, о. Мадагаскар, Гвинейски залив, п-в Сомалия</p> <p>Заирска котловина, областта Судан, Сахара, Етиопска планинска земя, Калахари, Намиб, Килиманджаро, Драконови планини, Атласки планини</p> <p>субекваториален пояс; субтропичен пояс</p> <p>делта, естуар; реки: Нил, Конго, Нигер, Замбези;</p> <p>езера: Виктория, Танганика, Чад; водопад Виктория</p>

<p>6.6. Природни зони</p> <p>6.7. Население и политическа карта</p> <p>6.8. Стопанство</p> <p>6.9. Страни в Африка</p>	<p>Характеризира природните зони и планинската област в Африка.</p> <p>Съставя маршрут за мислено пътешествие из природните зони на Африка.</p> <p>Характеризира населението на Африка - брой, разпределение, расов състав, бит и култура. Посочва най-големите държави в Африка. Знае за типичните проблеми на населението (глад, болести, неграмотност).</p> <p>Характеризира стопанството на Африка – водещи фактори и съвременно състояние. Обяснява териториалното разпределение на основни стопански дейности.</p> <p>Характеризира страните Египет и РЮА по правило. Сравнява в таблица изучените страни.</p>	<p>джунгла, савана, пустиня; оазис</p> <p>местно и преселено население; колония</p>
<p>6.10. Антарктида</p>	<p>Определя географското положение, големината и границите на Антарктида. Описва опознаването и изследването на континента – Белингсхаузен – Лазарев, Руал Амундсен, българското участие. Характеризира природата на Антарктида. Познава особеното в политическия статут на Антарктида.</p>	<p>проток Дрейк, Антарктически п-в, о. Ливингстън; ледник, айсберг; озонова дупка полярна ден и полярна нощ</p>

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ

За нови знания	до 30 часа	59%
За практически дейности, упражнения и екскурзии	до 10 часа	19%
За обобщение	до 3 часа	6%
За преговор	до 3 часа	6%
За контрол и оценка (за входно и изходно ниво и за контролни работи)	до 5 часа	10%

Допълнителни уточнения за конкретния учебен предмет география и икономика

Необходимо условие за постигане на целите на обучението по география и икономика в 5. клас е провеждането на учебни екскурзии. По време на екскурзиите на учениците трябва да се даде възможност: да наблюдават природни обекти, процеси и явления; да се ориентират по карта и с компас; да правят измервания; да демонстрират умения за разумно поведение сред природата; да опазват природата.

ОЦЕНЯВАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

Съотношение при формиране на срочна и годишна оценка:

Текущи оценки (от устни, от писмени, от практически изпитвания)	30%
Оценки от контролни работи	40%
Оценки от други участия (работа в час, изпълнение на домашни работи, работа по проекти и др.)	30%

ДЕЙНОСТИ И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Дейности, насочени към придобиване на ключови компетентности
Компетентности в областта на българския език	Назоваване, определяне, описване, обясняване, характеризиране на географски и икономически обекти, процеси и явления; посочване на примери; изказване на обобщени изводи. Съставяне на кратък текст (отговор на географски въпрос и др.) и мислено пътешествие. Изразяване на мнение по географски въпроси.
Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите	Познаване на основни понятия, закономерности, процеси и явления. Четене на географска карта, климатограма, хидрограма, стълбчеста и кръгова диаграма. Сравняване, разпознаване, разграничаване, групиране, определяне на значението, характеризиране (вкл. по правило) на географски и икономически обекти, процеси и явления, обобщаване, даване на отговори основани на доказателства. Изразяване на мнение по географски въпроси. Изработване на схеми, таблици, карти, табла и др.; нанасяне на маршрути върху контурна карта. Ориентиране в природата с помощта на карта и компас; наблюдаване на природни обекти и явления. Изчисляване на разстояния, относителна височина, средна гъстота. Определяне на географски координати.
Дигитална компетентност	Използване на ИКТ за търсене, събиране, представяне и обмен на информация.
Умения за учене	Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене. Използване на информация от различни източници. Работа с елементите на учебника и с речник. Съставяне на кратък план.
Социални и граждански компетентности	Изразяване на мнение по географски въпроси; познаване на правила за разумно поведение в различни житейски ситуации и по време на природно бедствие (земетресение, наводнение). Посочване на примери за търпимост и взаимно уважение между хората.
Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт	Разбиране на необходимостта от опазване на околната среда.

Ключови компетентности	Междупредметни връзки
<p>Компетентности в областта на българския език</p>	<p><u>Български език и литература:</u> Използва знания и развива умения за работа с различни видове текст, както и умения за създаване на: описание по въображение, къс повествователен текст по зададена фабула, направени в устна или писмена форма, според осъществяването на целта - изготвяне на разширен план, съобщение и съчинение, текст-описание, отговор на географски въпрос или въпрос, свързан с житейски проблем или проблеми на природната среда. Използва знания и развива умения за работа с терминологичен речник. Чрез цялото обучение се развива техниката на четене и писмената култура на учениците. Използваните понятия обогатяват и езиковата им култура.</p>
<p>Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите</p>	<p><u>Математика:</u> Математическата компетентност включва в различни степени възможностите да се използват математически методи на мислене (логическо и пространствено мислене), което спомага за използването на пространствени ориентири при работата с модели, схеми и диаграми. Познават и прилагат мерните единици за дължина и за лице на повърхнина (кв. км), и за ъгъл (градус), процент. Използва се обикновена и десетична дроб.</p> <p><u>Човекът и природата:</u> Основните компетентности в природните науки са свързани със знанията за движенията на небесните тела в Слънчевата система; топлинните процеси и явления; агрегатното състояние на веществата; въздуха (състав, значение, замърсяване); природните води, кръговрата на водата. Обяснява: преходи между състоянията на телата, температурната аномалия на водата; зависимостта на атмосферното налягане и налягането на течностите от височината и дълбочината, физичните и химичните свойства на веществата, значението и приложението на веществата и химичните реакции. Аргументира и илюстрира с примери взаимовръзката природа – човек.</p> <p><u>Човекът и обществото:</u> Използва географската карта и глобуса като източници на знания. Посочва връзката между особеностите на природната среда и трудовата дейност на хората.</p> <p><u>Технологии и предприемачество:</u> Познава и използва мащаби. Разбира значението на ресурсите при производството на стоки и услуги. Използва въведени понятия: термометър, температурна скала, скица, източници на енергия, алтернативни източници.</p> <p><u>История и цивилизации:</u> Развива умения за ориентиране по картата и за работа с различни видове карти.</p>

Дигитална компетентност	<p><u>Информационни технологии:</u> Изпълнява задачи, свързани с търсенето, намирането и обработката на информация по определени теми в глобалната мрежа. Изготвя мултимедийни презентации по зададена тема. Изготвя отговори на географски въпроси, доклади и съобщения, като използва текстообработващи програми.</p>
Умения за учене	<p><u>Български език и литература и ИКТ:</u> Развива основни умения като езикова и дигитална грамотност. <u>Човекът и обществото:</u> Използва въведените понятия: глобус, условни знаци, посоки на света, континент, полуостров, равнина, низина, планина, река, езеро, море, полезни изкопаеми, крайбрежие, религия, Библия, християнство, ислям, Конституция, република, ЕС.</p>
Социални и граждански компетентности	<p><u>Литература, история и цивилизации:</u> Изгражда разбиране за кодексите на поведение, общоприети в различните общества и среди, както и за това по какъв начин националната културна идентичност взаимодейства с европейската идентичност. Разбира значението на равенството, сигурността и толерантността в обществения живот на страната. Формира нагласи за съжителство на хора от различни религиозни и културни общности. Изгражда умения за работа в екип.</p>
Инициативност и предприемчивост	<p><u>Литература:</u> Изгражда отношение към инициативността, активността, независимостта и новаторството в личния и обществения живот. <u>Технологии и предприемачество:</u> Познава и разграничава производството, търговията и услугите като основни икономически дейности. Класифицира видовете стоки и услуги по определени признаци. Разбира ограничеността на ресурсите като основен икономически проблем. Използва въведените понятия: природни ресурси, човешки ресурси, капиталови ресурси, предприемачески ресурси, икономика, търговия, стока, услуга, производство, производител, потребител, текстилни изделия, хранителни изделия.</p>
Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт	<p><u>Човекът и природата:</u> Разбира многообразието и неповторимостта на природната среда. Осъзнава необходимостта от опазването и съхраняването на биоразнообразието. <u>Човекът и обществото:</u> Използва въведените понятия: Национален парк, Природен парк, резерват, природна забележителност, защитена местност.</p>